

Departementet for
Børn, Unge og Familier

Døgninstitutionernes Årsberetning 2021

2022

Redegørelse

Døgninstitutionernes Årsberetning 2021

Grønlands Selvstyre

Departementet for Børn, Unge og Familier

Imaneq 4

Postboks 260

DK-3900 Nuuk

Kalaallit Nunaat // Grønland

ian@nanoq.gl

Tlf. +299 34 50 00

Indhold

1. Indledning	5
2. Lovgivning på døgninstitutionsområdet	5
Døgninstitutioner for børn og unge	5
Døgntilbud til personer med handicap	5
Tilsyn med døgninstitutioner	5
Ny Lovgivning om støtte til personer med handicap	6
Inatsisartutloven om støtte til personer med handicap	6
Lovændring om besøgsrejser	6
3. Organisering af døgninstitutionsområdet	7
Nyt digitalt visitationssystem	7
Godkendelsesprocessen på døgninstitutionsområdet	7
Naalakkersuisuts centrale tilsynsenhed	8
4. Døgninstitutionsområdet for børn og unge	8
Selvstyrets døgninstitutioner for børn og unge	8
Selvejende og kommunale døgninstitutioner	8
Årsberetningerne fra de enkelte døgninstitutioner for børn og unge	8
Målgrupper og pædagogik	9
Stor udskiftning og mangel på uddannet personale	10
Samarbejde med kommunerne	10
Samarbejde med Socialstyrelsen	10
Fysiske rammer	11
Udfordringer som følge af Covid-19	11
Mangel på tilbud til unge i efterværn	11
5. Døgntilbudsområdet for personer med handicap	11
Målgrupper på de syv døgntilbud for personer med handicap	11
Beboernes behandlingsbehov – brede diagnoser og komorbiditet	12
Anbringelse i Danmark	12
Udfordringer med følge af Covid-19	12
Modernisering af Sungiusarfik Ikinngut	12
Årsberetninger fra de enkelte døgntilbud for personer med handicap	12
Stor udskiftning af og mangel på uddannet personale	12
Manglende uddannelsesmuligheder for beboerne i døgntilbud for personer med handicap	13
Fritidsaktiviteter og Covid-19	13
Samarbejde med kommunerne	13
Samarbejde med Socialstyrelsen	13
Fysiske rammer	13
6. Tilsyn i 2021	14
Døgninstitutioner for børn og unge:	14

Døgntilbud for personer med handicap:	14
Økonomiske tilsyn med selvejende døgninstitutioner	14
Generelle udfordringer på baggrund af tilsyn på døgninstitutionerne for børn og unge	15
Personale.....	15
Manglende indberetninger om magtanvendelser	16
Tilsyn i døgntilbud for personer med handicap	16
<i>7. Uddannelsesaktivitet i 2021 og den videre udvikling på døgninstitutionsområdet</i>	<i>16</i>
Forstanderseminar og webinar om børn og sociale medier	16
Modulopbyggede kurser for ufaglærte medarbejdere	16
Kurser i fysisk konflikthåndtering	17
Fokus på sikkerhed til søs	17
Udarbejdelse af den første døgntilbudsstrategi.....	17
Projektering af ny døgninstitution til børn og unge med komplekse psykosociale behov	18
SDQ	18
Opdaterede beskrivelser af døgninstitutioner.....	18
Centerorganisering i Sisimiut opgivet	18
10-årig strategi for døgninstitutionerne for børn og unge	18

1. Indledning

Det er lovpligtigt, at alle døgninstitutioner på såvel børneområdet som handicapområdet skal aflevere en årsberetning til Naalakkersuisut. Det er endvidere lovpligtigt, at Naalakkersuisut skal aflevere en årsberetning til Inatsisartut på forårssamlingen. Jf. bemærkningerne til § 33, stk. 4 i Inatsisartutloven om støtte til børn er formålet med årsberetningen at skabe et landsdækkende overblik over den aktuelle situation på døgninstitutionsområdet og redegøre for, om der bør overvejes politiske eller administrative tiltag inden for udbygning af eller forbedring af døgninstitutionsområdet.

Denne årsberetning tager udgangspunkt i de enkelte døgninstitutioners årsberetninger samt de tilsyn, der er ført i 2021.

Der tegner sig nogle generelle udfordringer med mangel på uddannet personale i døgninstitutionerne. Derudover er der stadig flere beboere, som har adfærdsforstyrrelser samt psykiske og sociale problemer, der ligger ud over den primære årsag til anbringelse på en døgninstitution. Dette stiller krav til personalets kompetencer.

Endelig tegner der sig store udfordringer i forhold til døgninstitutionernes samarbejde med kommunerne, hvor døgninstitutionerne i mange tilfælde ikke modtager handleplaner rettidigt og ofte oplever manglende besvarelser på døgninstitutionernes henvendelser til kommunen.

2. Lovgivning på døgninstitutionsområdet

I 2021 var følgende love og bekendtgørelser gældende for henholdsvis døgninstitutioner for børn og unge, døgntilbud for personer med handicap og for tilsyn med døgninstitutioner.

Døgninstitutioner for børn og unge

- Inatsisartutlov nr. 20 af 26. juni 2017 om støtte til børn.
- Selvstyrets bekendtgørelse nr. 16 af 8. november 2017 om støtte til børn.
- Selvstyrets bekendtgørelse nr. 1 af 25. januar 2019 om oprettelse og drift af døgninstitutioner for børn, som pr. 1. oktober 2021 blev erstattet med Selvstyrets bekendtgørelse nr. 50 af 31. august 2021 om oprettelse og drift af døgninstitutioner for børn.

Døgntilbud til personer med handicap

- Inatsisartutlov nr. 13 af 12. juni 2019 om støtte til personer med handicap. Trådt i kraft d. 1. januar 2020.
- Selvstyrets bekendtgørelse nr. 19 af 4. november 2019 om botilbud til personer med handicap. Trådt i kraft d. 1. januar 2020.
- Selvstyrets bekendtgørelse nr. 29 af 7. august 2020 om støtte til personer med handicap. Trådt i kraft d. 1. september 2020.

Tilsyn med døgninstitutioner

- Landstingsforordning nr. 11 af 12. november 2001 om socialvæsenets styrelse og organisation, §§ 1 og 3.
- Selvstyrets bekendtgørelse nr. 22 af 24. juni 2020 om tilsyn med det sociale område, som pr. 1. oktober 2021 blev erstattet med Selvstyrets bekendtgørelse nr. 49 af 31. august 2021 om tilsyn med det sociale område.

Ny Lovgivning om støtte til personer med handicap

Som det fremgår, er en del af den ovennævnte lovgivning trådt i kraft i løbet af 2020 og afløser således ældre lovgivning. De væsentligste ændringer er på handicapområdet, hvor en ny lov og to nye bekendtgørelser trådte i kraft i løbet af 2020.

Handicapkonventionen har ført til et nyt paradigme inden for handicapområdet. Personer med handicap skal ikke længere ses i kraft af deres handicap, men derimod skal handicappet ses i kraft af de barrierer, der er i mødet mellem den enkelte person med handicap og det omgivende samfund. Det er altså ikke handicappet i sig selv, der er problemet, men de begrænsninger dette handicap medfører i mødet med omgivelserne. Loven om støtte til personer med handicap tager udgangspunkt i dette syn på handicap og søger at fremme lige muligheder for personer med handicap på alle områder. Hensigten med den nye lovgivning er beskrevet nærmere i Døgninstitutionernes Årsberetning 2020.

Inatsisartutloven om støtte til personer med handicap

Den nye Inatsisartutlov om støtte til personer med handicap fra 2020 påvirker behovet for forskellige typer af pladser på døgntilbuddene for personer med handicap.

Inatsisartutloven pålægger kommunerne at tilbyde aflastning, så borgere med handicap kan blive længst muligt i eget hjem. Bestemmelsen er begrundet i, at kommunerne efter lovgivers opfattelse har været for tilbageholdende med at yde aflastning med henblik på at reducere antallet af livslange ophold i døgntilbud. I bemærkningerne til loven bliver det skønnet, at omtrent 200 borgere vil have behov for aflastningsophold i tre døgn én gang i kvartalet, og at der vil være behov for cirka fem fuldtidspladser til aflastning i døgntilbuddene. Efter Inatsisartutloven om støtte til personer med handicap er trådt i kraft, har Socialstyrelsen observeret en begyndende efterspørgsel på aflastningspladser. Da døgntilbuddene ikke er berammet til at have aflastningspladser, fordrer det, at tilbudsviften på døgntilbudsområdet bliver udvidet med aflastningspladser, såfremt lovens formål skal fremmes.

Yderligere indeholder den nye Inatsisartutlov hjemmel til, at voksne med handicap kan placeres i sikrede døgntilbud. Et sikret døgntilbud er en institution, hvor det er tilladt at have vinduer og yderdøre aflåst hele døgnet. Det er en særlig foranstaltning, retten kan idømme, eller Kriminalforsorgen kan beslutte at placere en borger i. Der er imidlertid ikke sikrede pladser i de nuværende døgntilbud til personer med handicap. Borgere, der skal anbringes i sikrede døgntilbud, må derfor anbringes i døgntilbud i Danmark.

Lovændring om besøgsrejser

Fra den 1. januar 2022 vil reglerne om besøgsrejser blive præciseret, så det bliver tydeligt, at børn, der er anbragt i henhold til en dom eller beslutning, som er truffet af retten, ikke har ret til besøgsrejser betalt af kommunen.

Det er kun anklagemyndigheden, der kan bestemme, om en person, der er dømt, har ret til udgang. Dette gælder også de 15-17-årige, som er anbragt på en sikret institution, fordi de er for unge til at afsone en dom i en anstalt for voksne. Kommunen har derfor hverken ret eller pligt til at tildele besøgsrejser til de 15-17-årige, som er anbragt af retten.

For børn og unge, der er anbragt af kommunalbestyrelsen efter reglerne i Inatsisartutlov om støtte til børn, er der ingen ændringer. Disse børn har fortsat ret til 2 besøgsrejser om året.

3. Organisering af døgninstitutionsområdet

Naalakkersuisut skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på døgninstitutioner, herunder på sikrede afdelinger på døgninstitutioner. Døgninstitutioner for børn og unge kan oprettes og drives af Naalakkersuisut, af en eller flere kommunalbestyrelser i forening eller af en selvejende institution. Sikrede afdelinger på døgninstitutioner kan oprettes og drives af Naalakkersuisut eller af en eller flere kommunalbestyrelser i forening. Døgninstitutioner for børn og unge ejet af Naalakkersuisut oprettes og drives af Socialstyrelsen. Døgntilbud for personer med handicap kan alene oprettes og drives af Naalakkersuisut.

Socialstyrelsen varetager driftsansvar, godkendelse og visitation af døgninstitutionsområdet. Døgn- og visitationsafdelingen i Socialstyrelsen varetager driftsansvaret for Selvstyrets døgninstitutioner.

Nyt digitalt visitationssystem

Pr. 1. januar 2021 har Socialstyrelsen taget et nyt visitationssystem i brug, der registrerer beboerne på døgninstitutionerne for børn og unge og døgntilbuddene for personer med handicap. Hensigten er at skabe et mere datadrevet grundlag for ledelse og planlægning på døgninstitutionsområdet som helhed, herunder en bedre økonomistyring.

Med det nye visitationssystem vil alle børn, unge og personer med handicap blive booket ind på en plads via registreringssystemet. Børn bliver som udgangspunkt registreret frem til, de fylder 18 år. Skal de efterfølgende modtage efterværn, vil bookingen blive forlænget for en aftalt periode.

Døgn- og Visitationsafdelingen opdaterer visitationssystemet på grundlag af oplysninger om indskrivninger og udskrivninger mv. fra kommuner og døgninstitutioner.

Godkendelsesprocessen på døgninstitutionsområdet

Bekendtgørelsen om oprettelse og drift af døgninstitutioner fra 2019 pålægger Socialstyrelsen at fastsætte en række kvalitetsstandarder, som døgninstitutioner og døgntilbud skal efterleve for at blive godkendt. Socialstyrelsen har derfor iværksat et systematisk kvalitetseftersyn af alle selvstyrejede, selvejende og kommunale døgninstitutioner. Processen skal sikre, at alle institutioner lever op til kvalitetsstandarderne med henblik på at sikre gode rammer for anbragte børn, unge og personer med handicap. I processen er der fokus på at udbedre mangler i driften, den pædagogiske praksis og de fysiske rammer mv., ligesom der bliver akkumuleret viden og data, der kan bidrage til den fremtidige udvikling af døgninstitutionerne.

I 2021 har Socialstyrelsen primært haft fokus på at behandle godkendelsesansøgninger fra kommunale og selvejende døgninstitutioner for børn og unge samt to ansøgninger fra nye selvejende døgninstitutioner for børn og unge.

Socialstyrelsen stiller som betingelse for godkendelse, at såvel de selvstyrejede som de kommunale og selvejende døgninstitutioner skal benytte Socialstyrelsens digitale visitationssystem. Det er en udfordring, at kommunerne undertiden anbringer børn og unge på døgninstitutioner uden om visitationssystemet, da Socialstyrelsen ikke kan garantere for et retvisende overblik på området, hvis ikke alle visitationer går gennem det centrale visitationssystem.

Godkendelsesprocessen har været forsinket af COVID-19, der blandt andet har hindret sagsbehandlerne i at besøge døgninstitutioner under godkendelse. Derudover forsinkes det processen, at døgninstitutionerne skal indhente tekniske bilag hos kommuner, politi,

selvvalgte revisorer og veterinærmyndigheder mm. Det er et arbejde, der kan trække ud i månedsvis og dermed forsinke ansøgningsprocessen mærkbart.

Naalakkersuisuts centrale tilsynsenhed

Naalakkersuisuts centrale tilsynsenhed (Tilsynsenheden) fører tilsyn med døgninstitutionerne for børn og unge og med døgntilbuddene for personer med handicap. Dette tilsyn omfatter bl.a. institutionernes pædagogik, personalemæssige kompetencer, økonomi, ledelse, fysiske rammer og børnenes mulighed for uddannelse, beskæftigelse og netværk. Tilsynet kan foregå både som anmeldt og uanmeldt tilsyn. Tilsynsenheden fører desuden tilsyn med kommunernes overordnede forvaltning og administration af sociallovgivningen. Kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune har ansvaret for det personrettede tilsyn med personer med handicap såvel som med børn og unge anbragt på døgninstitutioner

4. Døgninstitutionsområdet for børn og unge

De nyeste tal på antal pladser i døgninstitutionsområdet for børn og unge er fra 2020. Dermed bruges tallene af antal pladser fra 2020 i denne årsberetning. I 2020 var der i alt 22 døgninstitutioner for børn og unge med ca. 325 pladser. Pr. 31.12.2021 boede der i alt 311 børn og unge i døgninstitutioner, hvoraf 167 børn og unge boede i selvstyrejede døgninstitutioner, 124 i selvejende institutioner og 20 i kommunale institutioner.

Der er stor forskel på antallet af beboere i de enkelte døgninstitutioner, hvor der på nogle døgninstitutioner kun bor 6 børn og unge, mens andre døgninstitutioner rummer mere end 30 beboere. De mange årsager til anbringelse sætter store krav til døgninstitutionsområdets tilbud, hvorfor der er store forskelle på døgninstitutionernes behandlingstilbud. Døgninstitutionernes behandlingstilbud varierer fra basal omsorg, støtte og hjælp i hverdagen til meget omfattende og komplekse behandlingstilbud.

Selvstyrets døgninstitutioner for børn og unge

11 døgninstitutioner er drevet af Selvstyret. Fire af Selvstyrets 11 institutioner er placeret i Nuuk, mens de resterende institutioner er fordelt ud over resten af landet.

Fem af de selvstyrejede institutioner er for målgrupper med særlige behandlingsbehov. Det drejer sig om Meeqqat Illuat, Aja, Isikkivik, Kaassasuk, Pilutaq og Qasapermiut. De øvrige institutioner modtager en bred gruppe af omsorgssvigtede børn.

Selvejende og kommunale døgninstitutioner

9 døgninstitutioner er selvejende og drevet af forskellige private aktører. Blandt de selvejende institutioner ligger 5 i Nuuk og 4 i andre byer. 2 selvejende institutioner har afdelinger i både Nuuk og andre byer. 3 døgninstitutioner drives af hhv. Kommune Kujalleq, Kommuneqarfik Sermersooq og Kommune Qeqertalik.

De selvejende og kommunale døgninstitutioner er generelt målrettet omsorgssvigtede børn uden særlige behandlingsbehov. En enkelt selvejende institution modtager dog børn med særlige behandlingsbehov.

Årsberetningerne fra de enkelte døgninstitutioner for børn og unge

Dette afsnit er en opsummering af de væsentligste pointer i årsberetningerne fra de enkelte

døgninstitutioner for børn og unge. Alle 22 døgninstitutioner for børn og unge, både selvstyrejede, kommunale og selvejende, har afgivet den lovpligtige årsberetning til Socialstyrelsen.

Årsberetningerne fra de enkelte institutioner indeholder oplysninger om:

1. Døgninstitutionens profil, herunder målgruppen og dens udfordringer.
2. Døgninstitutionens fysiske rammer og om de er egnede til målgruppen.
3. Pædagogiske metoder og aktiviteter, herunder fritidsaktiviteter.
4. Eksternt samarbejde, herunder samarbejde med:
 - Kommuner
 - Socialstyrelsen
 - Andre (f.eks. skole, fritidsklub, politi, sygehus, forældre)
5. Personale
 - Gennemstrømning af personale og ubesatte stillinger
 - Personaleforhold
 - Arbejds miljø
 - Fastholdelse af personale
 - Opkvalificering af personale
6. Udviklingspotentiale for døgninstitutionen, herunder mulighed for åbning af pladser og satellitter.

Målgrupper og pædagogik

Det går igen i døgninstitutionernes årsberetninger, at de generelt har pædagogisk fokus på at skabe struktur, rammer og regler med henblik på at skabe en overskuelig og tryk hverdag for børnene.

De fleste institutioner har stort fokus på at udvikle de unge til at kunne klare et selvstændigt liv uden for institutionen. Dette sker blandt andet ved, at de unge hjælper til i institutionen. Det gælder alt fra madlavning, rengøring, tøjvask mm., samt at de unge får arbejde, dyrker fritidsaktiviteter og har et godt socialt netværk uden for institutionen.

Vigtigheden af barnets ret til familierelationer i det omfang, det er til barnets bedste, går igen i døgninstitutionernes årsberetninger. Samarbejde med forældrene og andre betydningsfulde personer for barnet anses endvidere som en afgørende faktor for barnets udvikling og trivsel.

Det er vigtigt for døgninstitutionerne, at barnet selv er med til at sætte egne målsætninger, med udgangspunkt i barnets behandlings- og handleplan. Dermed skal personalet hjælpe med at imødekomme barnets målsætninger og støtte barnet i at nå dem. Disse målsætninger laves med udgangspunkt i barnets behandlings- og handleplan, hvor barnet, forældrene, kontaktpersoner og ledelsen samarbejder om opnåelse af disse målsætninger, som har til formål at forbedre barnets trivsel. Dette område bør dog yderligere forbedres – særligt i forhold til de børn, der har forældre, der bor i en anden by end der, hvor barnet er anbragt.

De fleste døgninstitutioner for børn og unge har et stort fokus på relationer i deres pædagogik. Institutionerne har fokus på, at personalet skal være nærværende, tillidsfulde og anerkendende. Børn, som er anbragt i institutionerne, har ofte brug for at bearbejde deres egen situation og evt. de traumer, de har med sig. Derfor er det vigtigt for institutionerne, at personalet bliver rollemønstre for acceptabel social adfærd, eftersom mange i målgruppen ikke har lært normer for acceptabel social adfærd hjemmefra, idet de ofte kommer fra et hjem præget af omsorgssvigt, overgreb og misbrug.

Det er fællestræk for døgninstitutionerne, at de hyppigt anvender naturen som ramme for deres pædagogiske indsatser. Institutionerne tager f.eks. beboerne med i hytter om sommeren, som beboerne glæder sig til hele året. På den måde bruger de naturen til at slappe af og dyrke aktiviteter som at fiske, tage på rensdyrjagt, vandreture og plukke blomster og bær.

Stor udskiftning og mangel på uddannet personale

Det er en generel udfordring i døgninstitutionerne, at der er stor udskiftning af personale, og at stillinger for uddannet personale er ubesatte. Derfor beretter institutionerne, at det er en stor fordel, når der er ufaglært personale, som arbejder stabilt i længere tid. Dermed ses det altid positivt, at ufaglært personale har mulighed for at komme på kompetencegivende kurser, da dette er med til at sikre kvaliteten i institutionernes daglige arbejde - også selvom der er mangel på uddannet personale. Det bliver hurtigt utrygt for børnene, når der er meget personaleudskiftning og mange vikarer, samt når personalet har forskellige tilgange til arbejdet. Det er vigtigt for barnet med faste rammer og en fælles tilgang til eksempelvis konflikter. De udbudte kurser er med til at styrke disse områder. Flere døgninstitutioner beretter samtidig om manglende kurser, som afholdes lokalt.

Døgninstitutionerne har generelt stort fokus på at tage vare på deres medarbejdere i et hårdt psykisk arbejdsmiljø. Af samme grund tilbyder mange døgninstitutioner psykisk supervision til medarbejderne. Nogle døgninstitutioner nævner samarbejde med en psykolog, som de har været rigtig glade for. Både ift. deres daglige arbejde i dialogen med de enkelte beboere og ved afholdelse af kurser for alle medarbejdere.

Samarbejde med kommunerne

Mange døgninstitutioner beretter om udfordringer i samarbejdet med kommunerne. Her understreges der særligt udfordringer med manglende handleplaner for beboerne og i forhold til samarbejdet om besøgsrejser.

Det går igen i døgninstitutionernes årsberetninger, at samarbejdet afhænger af den enkelte kommune og den enkelte sagsbehandler. En døgninstitution beretter om et godt samarbejde med kommunen, hvor institutionen holder halvårslige møder med kommunen, som fungerer rigtig godt. En døgninstitution i en anden kommune beretter derimod om et meget udfordrende samarbejde med kommunen og sagsbehandlere, hvor døgninstitutionen venter op til et år for svar på henvendelser om eksempelvis manglende opdateringer af handleplaner.

Det er et generelt problem i døgninstitutionerne, at kommunerne ikke afleverer beskrivelser eller tilstrækkelige beskrivelser ved akutte anbringelser af børn og unge. En enkelt døgninstitution ønsker en vejledning om procedurer for, hvad der skal tages med i beskrivelserne af børn og unge ved visitering/anbringelse.

Samarbejde med Socialstyrelsen

Døgninstitutionerne er generelt glade for samarbejdet og dialogen med Socialstyrelsen. Døgninstitutionerne ser positivt på, at man altid kan få rådgivning og vejledning fra Socialstyrelsen, når der er tvivl om noget.

Fysiske rammer

De fleste døgninstitutioner for børn og unge er tilfredse med deres fysiske rammer. Særligt er døgninstitutionerne glade for deres hytter i fjordene, som de blandt andet bruger til at skabe trygge rammer om indslusning af sårbare beboere og projektture for beboere med særlige behov mm. Der er dog også forskellige ønsker til forbedringer fra enkelte døgninstitutioner, hvor man eksempelvis har for lille en bygning, som ikke er tilpasset en døgninstitution, for små køkkener og manglende barnevognsskure.

Udfordringer som følge af Covid-19

Døgninstitutionerne har som sidste år haft udfordringer som følge af Covid-19, hvor de har været nødt til at aflyse rejser og andre sociale arrangementer. Nu hvor samfundet er åbnet mere op igen, er institutionerne dog startet op med forskellige aktiviteter som svømning, fodbold og håndbold. Disse aktiviteter er med til at skabe en positiv og genkendelig hverdag igen, hvilket er meget vigtigt for børnene.

Mangel på tilbud til unge i efterværn

Det er et gennemgående tema i årsberetningerne, at der er mangel på efterværn for unge, der skal udskrives fra en døgninstitution. Manglende ressourcer gør, at det ikke er muligt for døgninstitutionerne at åbne en efterværnsafdeling, også selvom en døgninstitution beretter om, at de ellers har en bygning, som er tænkt til at virke som efterværn.

5. Døgntilbudsområdet for personer med handicap

På handicapområdet er der et stort behov for specialiserede døgntilbud. Døgntilbuddene dækker et meget bredt diagnoseområde og er specialiserede i forhold til disse.

Der er syv døgntilbud for personer med handicap placeret i Nuuk, Paamiut, Sisimiut, Maniitsoq, Ilulissat og Qaqortoq. Derudover er der en handicapsatellit til tre døgninstitutioner for børn og unge i Tasiilaq, Uummannaq og Nuuk. På de syv landsdækkende døgntilbud til personer med handicap, inkl. satellitterne, var der pr. 03.12.2021 samlet 143 pladser. Pr. 03.12.2021 er der 127 beboere på døgntilbud for personer med handicap.

Målgrupper på de syv døgntilbud for personer med handicap

- Sungiusarfik Aaqa i Nuuk har unge og ældre beboere med diagnoser inden for skizofreni-spektret.
- Angerlarsimaffik Uulineq i Nuuk har børn, unge og voksne med autismespektrum forstyrrelser.
- Gertrud Rask Minde i Sisimiut har børn og unge med forskellige diagnoser fordelt på forskellige afdelinger. Det drejer sig hovedsageligt om beboere med multihandicap, ADHD og autismespektrum-forstyrrelser. Børnene har ofte været udsat for massive omsorgssvigt i opvæksten. Gertrud Rask Minde har ud over børnene på selve døgninstitutionen også to adfærdsvanskelige unge i enkeltmandsprojekter i bygder.
- Sungiusarfik Ikinngut i Ilulissat har beboere med psykiske og/eller fysiske handicap, herunder personer med udviklingshæmning, medfødt eller erhvervet hjerneskade og Downs syndrom mm. Beboerne har i mange tilfælde været udsat for massive omsorgssvigt i deres opvækst, hvorfor de ofte har andre udfordringer end deres handicap.
- Meeqqat Angerlarsimaffiat Ivaaraq er for børn og voksne med multihandicap.
- Elisibannguaq i Maniitsoq har primært plejekrævende voksne beboere med

- udviklingshæmning. Beboerne er i stigende grad udfordret af aldersrelaterede funktionsnedsættelser og sygdomme.
- Angerlarsimaffik Palleq i Paamiut har primært voksne beboere med udviklingshæmning.

Beboernes behandlingsbehov – brede diagnoser og komorbiditet

Døgninstitutionernes målgrupper er afgrænset ud fra relativt brede grupper af diagnoser. Målgrupperne beskriver som regel det handicap, der har ført til placeringen på døgninstitutionen. Der er imidlertid en høj forekomst af komorbiditet. Dvs. at mange beboere ud over det primære handicap har en eller flere andre sygdomme eller diagnoser.

Anbringelse i Danmark

Ved udgangen af 2021 er 122 grønlandske borgere med handicap visiteret til botilbud i Danmark. Af de 122 borgere er 107 placeret i Danmark, fordi der på tidspunktet for visitationen ikke har været egnede botilbud til dem i Grønland. 13 borgere er placeret i Danmark, efter de er blevet dømt i det grønlandske retsvæsen. To af disse er idømt behandlingsdomme i Grønland, men da der ikke er egnede tilbud til dem, er de blevet godkendt til midlertidigt ophold i Danmark.

Udfordringer med følge af Covid-19

Covid-19 har bevirket, at det ikke har været muligt for Socialstyrelsen at gennemføre en række besøgsrejser og pædagogisk tilsyn i døgninstitutionerne for personer med handicap i 2021.

Modernisering af Sungiusarfik Ikinngut

Døgninstitutionen for personer med handicap Sungiusarfik Ikinngut i Ilulissat, som er et døgninstitution til unge og voksne med udviklingshæmning, er ved at blive udvidet og moderniseret.

Den 4. marts 2021 blev der holdt rejsegilde på udvidelsen og moderniseringen. Covid-19 har medført forsinkelser, men Sungiusarfik Ikinngut er nu flyttet ind i den nye bygning med 20 nye værelser med nye opholdsarealer.

Årsberetninger fra de enkelte døgninstitutioner for personer med handicap

Dette afsnit beskriver udfordringerne beskrevet i årsberetningerne fra døgninstitutioner for personer med handicap. Udfordringerne har primært at gøre med beboernes øgede behov for specialiseret pleje og medarbejdernes kompetencer inden for dette. Derudover beskriver døgninstitutionerne udfordringer med stor udskiftning af personale, manglende uddannelses- og aktivitetsmuligheder og et meget udfordrende samarbejde med kommunerne.

Stor udskiftning af og mangel på uddannet personale

Der er generelt stor udskiftning af personale på døgninstitutioner for personer med handicap. Dette er en stor udfordring, da mange beboere har behov for gode relationer til personale, de kender. Derfor må den store udskiftning af personale også ses som udfordring for at opretholde den pædagogiske kvalitet. Beboernes mange og komplekse behov for støtte stiller desuden store krav til medarbejdernes viden om specialpædagogik.

Hovedparten af de ansatte i døgninstitutionerne er ufaglærte. Manglende uddannelse og viden blandt personalet fører ofte til, at arbejdet for medarbejderne bliver en uoverskuelig opgave, som medfører stor personaleudskiftning. Derfor forsøger døgninstitutionerne at få så mange medarbejdere på kompetencegivende kurser som muligt. Medvirken i kurser kan imidlertid

også være en udfordring for enkelte døgntilbud, da et døgntilbud beretter om, at de midlertidigt er blevet nødt til at stoppe med at sende medarbejdere på kruser pga. personalemangel, selvom døgntilbuddet har et stort behov for at udvikle medarbejdernes kompetencer.

Det går igen i døgntilbuddenes årsberetninger, at der ofte ikke kommer ansøgninger, når de slår stillinger op. Det er en udfordring, at døgntilbuddene ofte ikke har mulighed for at tilbyde personaleboliger i deres jobopslag for at tiltrække flere til at ansøge. De oplever også, at gode og stabile medarbejdere flytter fra byen pga. boligmangel.

Manglende uddannelsesmuligheder for beboerne i døgntilbud for personer med handicap

Flere døgntilbud for personer med handicap beretter om, at man ofte mangler uddannelsesmuligheder for beboerne efter grunduddannelsen. Et døgntilbud gør opmærksom på, at man savner en overordnet national plan for, hvordan man kan lave uddannelsesplaner, så de unge kan få sig en meningsfuld uddannelse på deres niveau og dermed også bidrage på arbejdsmarkedet.

Fritidsaktiviteter og Covid-19

Mange døgntilbud bruger naturen meget og benytter alle lejligheder til at tage beboerne med i deres hytter og på teltture med jagt og fiskeri. Derudover beretter døgntilbuddene om vigtigheden af, at beboerne deltager i forskellige fritidsaktiviteter i lokale klubber, hvor de eksempelvis dyrker gymnastik, landrend og fodbold.

Det går igen i døgntilbuddenes årsberetninger, at der ikke har været større fælles aktiviteter i 2021, eftersom beboerne er særligt sårbare mht. Covid-19, da mange af beboerne har medfødt immunsvigt. Derudover har døgntilbuddene også været nødt til at aflyse flere kurser for personalet pga. Covid-19.

Samarbejde med kommunerne

Døgntilbuddene beretter om et generelt udfordrende samarbejde med kommunerne. Døgntilbuddenes vurderinger af samarbejdet med kommunerne er helt afhængigt af den enkelte kommune og den enkelte sagsbehandler. Et døgntilbud beretter om, at tilbuddet stort set ikke har samarbejde med kommunen, og at der altid er tvivl om, hvem sagsbehandleren for den enkelte beboer er, når man henvender sig til kommunen. Der er dog enkelte beretninger om et godt samarbejde med sagsbehandlere for de enkelte beboere, hvor døgntilbuddenes henvendelser om handleplaner og besøgsrejser bliver besvaret hurtigt.

Samarbejde med Socialstyrelsen

Overordnet er døgntilbuddenes samarbejde med Socialstyrelsen velfungerende. Mange døgntilbud beretter om, at Socialstyrelsen har været god til at svare hurtigt på spørgsmål fra døgntilbuddene. Det anses meget positivt, at Socialstyrelsen altid står til rådighed for at vejlede døgntilbuddene, når der er brug for det. Der er dog et enkelt døgntilbud, som beretter om et manglende samarbejde med Socialstyrelsen.

Fysiske rammer

Mens nogle døgntilbud for personer med handicap er tilfredse med de fysiske rammer i tilbuddet, opleves der meget store mangler visse steder. Flere døgntilbud beretter om, at de fysiske rammer altid har været de mest udfordrende ved døgntilbuddet. Der er dog flere

døgntilbud for personer med handicap, som er i gang med renoveringer og opførelse af nye bygninger for tilbuddet.

De steder, hvor de fysiske rammer er udfordrende, påpeges det, at bygningen ikke er tilpasset personer med fysisk handicap. Eksempelvis mangles der udstyr til at løfte beboere, især i døgntilbud med beboere med multihandicap. Her er der brug for større bygninger med plads til forskelligt udstyr. Et enkelt døgntilbud beretter om, at tilbuddet har mistet dygtige medarbejdere pga. det dårlige indeklima, som forårsagede, at personalet fik symptomer og sagde op.

6. Tilsyn i 2021

Naalakkersuisuts centrale tilsynsenhed (Tilsynsenheden) foretager driftsmæssige og pædagogiske tilsyn med alle døgninstitutioner. Derudover fører Tilsynsenheden økonomisk tilsyn med selvejende døgninstitutioner. Tilsynsenheden har i 2021 foretaget tilsyn med i alt 8 døgninstitutioner.

Tilsynsenheden har i 2021 foretaget tilsyn på følgende områder:

Døgninstitutioner for børn og unge:

- Børnehjem Tupaarnaq, Nuuk. Kommunal. Driftsorienteret og pædagogisk tilsyn, samt økonomisk tilsyn.
- Kaassassuk, Nuuk. Selvstyreejet. Driftsorienteret og pædagogisk tilsyn, samt økonomisk tilsyn.
- Meeqqat Illuat, Nuuk. Selvstyreejet. Driftsorienteret og pædagogisk tilsyn.
- Angerlarsimaffik Akilliit, Qaqortoq. Selvejet. Økonomisk tilsyn.
- Mælkebøtten, Nuuk. Selvejet. Økonomisk tilsyn.
- Orpigaq, Kangerlussuaq. Selvejet. Driftsorienteret og pædagogisk tilsyn, samt økonomisk tilsyn.
- PITU, Nuuk. Selvejet. Driftsorienteret og pædagogisk tilsyn, samt økonomisk tilsyn.

Døgntilbud for personer med handicap:

- Sungiusarfik Aaqa, Nuuk. Selvstyreejet. Driftsorienteret og pædagogisk tilsyn.

Økonomiske tilsyn med selvejende døgninstitutioner

Tilsynsenheden har udarbejdet en skabelon til indrapportering af økonomiske oplysninger. Den økonomiske skabelon er sendt til alle selvejende døgninstitutioner og ligger til grund for det økonomiske tilsyn. Rapporteringsskemaet er suppleret med et økonomisk tilsyn, som foretages sammen med det pædagogiske tilsyn. I 2021 har tilsynsenheden gennemført økonomisk tilsyn for 2019 på baggrund af indrapporterede oplysninger hos 8 døgninstitutioner.

Der er gennemført et økonomisk tilsyn for alle selvejende døgninstitutioner for 2019, som grundet vakant stilling først er afsluttet i 2021.

Ved de økonomiske tilsyn i 2019, som er afsluttet i 2021, gav Tilsynsenheden henstillinger om fremlæggelse af større gennemsigtighed i de økonomiske forhold. Henstillingen omhandlede dokumentation af prissætning for lejeudgifter og dokumentation for, at lejen følger den

normale markedspris. Tilsynsenheden finder af afgørende betydning, at en selvejende døgninstitutioners midler ikke kan føres ud af døgninstitutionen, f.eks. ved betaling af leje af driftsmidler til en højere pris end den fastsatte markedspris.

Tilsynsenheden har i 2021 gennemført økonomisk tilsyn på alle selvejende døgninstitutioner ved fremsendelse af indberetningsskema om økonomiske oplysninger.

De økonomiske indberetninger er suppleret med et fysisk økonomisk tilsyn, som blev gennemført sammen med det pædagogiske tilsyn. Ved et fysisk økonomisk tilsyn har der været fokus på ansættelsesforholdene for ansatte på de selvejende døgninstitutioner. Medarbejdere på selvejende døgninstitutioner skal følge ansættelsesforhold, som er tilsvarende de offentlige institutioner. Der er gennemført fysisk økonomisk tilsyn med 2 døgninstitutioner i 2021.

Generelle udfordringer på baggrund af tilsyn på døgninstitutionerne for børn og unge

- Manglende opdateringer af handleplaner.
- Manglende indberetninger om magtanvendelser.
- Manglende inddragelse af beboerne i udarbejdelsen af behandlingsplaner.
- Procedure for oplæring af nye medarbejdere.

Tilsynsenheden har fokus på at sikre, at døgninstitutionerne overholder lovgivningen. Der er fokus på, at børn og unge, der bor på døgninstitution, nyder alle de rettigheder, de iflg. lovgivningen er berettiget til, bl.a. retten til indflydelse på deres egen livssituation. Af godkendelses- og kvalitetskriterier for døgninstitutioner fremgår, at anbragte børn og unge skal have støtte til på sigt at kunne leve et selvstændigt voksenliv. Børn og unge på døgninstitutioner har desuden ret til at opretholde en kontakt til familie og netværk. Dette kræver et godt samarbejde med de anbringende kommuner og et personale, der er klædt på til at tage sig af børnenes ofte meget svære sociale, adfærdsmæssige og emotionelle vanskeligheder.

Personale

Døgninstitutioner for børn og unge mangler personale - især pædagogisk uddannet personale. I flere institutioner er der dog fokus på at opkvalificere og fastholde ufaglært personale, som har været ansat i længere tid. Med tanke på institutionernes fokus på børnenes vedvarende relationer til medarbejderne er det positivt, at der er fokus på at opkvalificere og fastholde arbejdskraft. Et sådant fokus på kompetenceudvikling og sparring er med til at styrke den pædagogiske profil. Tilsynsenheden anbefaler netop at få sat fokus på dette i flere institutioner.

Der er generelt udfordringer med at tiltrække socialfagligt personale i døgninstitutionerne. Derfor arbejder flere af døgninstitutionerne på at skabe synlighed om døgninstitutionen for på sigt at tiltrække flere uddannede personale.

Med hensyn til den store udskiftning af personale mangles der en procedure for oplæring af nye medarbejdere i flere af døgninstitutioner. Dette indebærer også en sikring af indhentning af relevante oplysninger såsom børneattest, inden medarbejderen starter i arbejdet.

Tilsynsenheden bemærker desuden, at der er mangel på opdateringer af behandlingsplaner, hvor Tilsynsenheden pointerer vigtigheden af, at barnet involveres i udarbejdelsen af sin

behandlingsplan. Institutionerne beretter, at manglende opdateringer af behandlingsplaner skyldes mangel på personale.

Manglende indberetninger om magtanvendelser

Døgninstitutionerne følger lovgivningen om magtanvendelser, men tilsyn viser, at der er flere døgninstitutioner, som ikke indberetter magtanvendelser. Dermed har Tilsynsenheden givet anbefalinger og/eller påbud om indberetninger af magtanvendelser i flere døgninstitutioner.

Tilsynsenheden bemærker, at udlevering af magtanvendelsesloven til nye medarbejdere er en udfordring, da der er flere medarbejdere, som ikke har fået udleveret den.

Tilsynsenheden bemærker desuden, at forældrene til børn anbragt på døgninstitutioner tit ikke får viden omkring magtanvendelsen og dermed mulighed for at klage over magtanvendelser.

Tilsyn i døgntilbud for personer med handicap

Der er i 2021 blevet foretaget tilsyn med 1 døgntilbud for personer med handicap. Tilsynsbesøgene bliver planlagt ud fra, hvornår der sidst var besøg på samme døgntilbud og også afhængig af, om der skal føres uanmeldte tilsynsbesøg i løbet af året. Rejserestriktioner som følge af Covid-19 har også medvirket til, at det kun har været muligt med tilsyn i 1 døgntilbud for personer med handicap i 2021.

Grundet at der kun har været tilsyn med 1 døgntilbud for personer med handicap, er det ikke muligt at beskrive generelle udfordringer ved tilsyn på døgntilbud. Der følger derfor en kort opsummering af det ene tilsyn med døgntilbuddet for personer med handicap i 2021 herunder.

Besøget i døgntilbuddet har vist, at der er stor udskiftning af personale, og at der mangler uddannet personale. Derfor arbejder døgntilbuddet aktivt med kompetenceudvikling af personalet. Døgntilbuddet har stor fokus på sparring - både blandt medarbejderne og ledelsen i døgntilbuddene - for at sikre, at personalet trives godt i arbejdet.

Ligesom i døgninstitutioner for børn og unge er der i døgntilbuddet for personer med handicap udfordringer med manglende indberetninger i forhold til magtanvendelse og konflikthåndtering.

7. Uddannelsesaktivitet i 2021 og den videre udvikling på døgninstitutionsområdet

Forstanderseminar og webinar om børn og sociale medier

Socialstyrelsen arrangerer normalt to forstanderseminarer om året, der skal sikre videns- og erfaringsudveksling mellem døgninstitutionerne. Som følge af COVID-19 måtte forstanderseminaret i foråret 2021 aflyses. I stedet arrangerede Socialstyrelsen i samarbejde med Red Barnet et webinar om børn og sociale medier, ligesom der har været arrangeret en møderække med døgninstitutionerne om selvmord og selvmordsforebyggelse.

Modulopbyggede kurser for ufaglærte medarbejdere

Socialstyrelsen har i 2021 samarbejdet med PI/SPS (Socialpædagogisk Seminarium i Ilulissat) om at udbyde 9 praksisnære modulkurser af en uges varighed målrettet ufaglært personale i

døgninstitutioner for børn og unge og døgntilbud for personer med handicap. Formålet med kurserne er at skabe en bedre forståelse for socialpædagogiske teorier og metoder, som personalet kan anvende i deres daglige arbejde med udsatte børn, unge og voksne og/eller personer med handicap. Grundet COVID-19 var det kun muligt at afvikle et modul i 2021. Kurserne planlægges at fortsætte i 2022 og 2023. Modulkurserne er koblet sammen med tilbud om realkompetencevurderinger, som kan bidrage til merit til videre uddannelse.

Kurser i fysisk konflikthåndtering

Socialstyrelsen har i 2021 afholdt kurser om fysisk konflikthåndtering på tre døgninstitutioner med henblik på at fremme fælles forståelser, fælles sprog og fælles forebyggelsesstrategier. Deltagerne har efterfølgende meldt tilbage, at de har opnået ny energi, brugbare værktøjer og en bedre forståelse for at tage konflikter i opløbet og dermed forebygge vold og magtanvendelser på døgninstitutionerne.

Fokus på sikkerhed til søs

Socialstyrelsen har i 2021 haft fokus på sikkerhed til søs. Mange døgninstitutioner har både, som de anvender til fangst, fiskeri og kolonier i fjordene. Det er derfor et krav, at døgninstitutionerne kun må sejle med P-godkendte både (dvs. at der skal foreligge en godkendelsesattest fra Søfartsstyrelsen til passagersejlad), og at førerne af fartøjerne har et relevant erhvervsduelighedsbevis. Der skal endvidere foreligge en sikkerhedsinstruks for de søfartstøjer, der bliver anvendt på døgninstitutionerne.

Udarbejdelse af den første døgntilbudsstrategi

Den nye Inatsisartutlov om støtte til personer med handicap pålægger Naalakkersuisut at udarbejde en strategi for de selvstyrejede døgntilbud for personer med handicap. Strategien skal udarbejdes hvert fjerde år og tage udgangspunkt i udviklingen i de faktiske forhold på området og inddrager forstandere for døgntilbuddene, relevante interesseorganisationer samt kommunerne. Et væsentligt formål med denne strategi er at give et overblik over de væsentligste udfordringer på området og foreslå mulige løsninger på disse.

Naalakkersuisut har derfor i 2021 påbegyndt udarbejdelsen af den første strategi for landsdækkende døgntilbud for personer med handicap, der planlægges afleveret på forårssamlingen 2022. Udgangspunktet for denne strategi er borgere med handicap og deres behov og rettigheder. Strategien bygger på samtaler og input fra Socialstyrelsen, forstandere for de landsdækkende døgntilbud, foreninger for personer med handicap og deres pårørende samt repræsentanter for kommunerne. Derudover indgår relevant viden fra udgivelser om området.

Naalakkersuisuts formål med denne strategi er, at det skal være med til at realisere Handicapkonventionens artikel 19, som omhandler retten til at leve selvstændigt og være inkluderet i samfundet. Den er særlig vigtig i denne sammenhæng, fordi beboere på Selvstyrets døgntilbud er den gruppe, der har de mest omfattende støttebehov og derfor risikerer at komme til at leve mindre selvstændigt end andre.

Projektering af ny døgninstitution til børn og unge med komplekse psykosociale behov

Foranlediget af stigende udfordringer med komplekse psykiske problemstillinger hos anbragte børn og unge har Socialstyrelsen iværksat projekteringen af en ny og moderne døgninstitution til børn og unge med komplekse psykosociale behov. Formålet er at skabe en tidssvarende ramme for specialpædagogiske indsatser til målgruppen. Den nye døgninstitution skal styrke specialiseringsgraden på området, og den vil fra starten af være udviklet, indrettet og normeret ud fra grundige undersøgelser af målgruppens behov. Samtidig skal døgninstitutionen bidrage til at imødegå de vedblivende kapacitetsudfordringer på de selvstyrejede døgninstitutioner.

SDQ

For at styrke børneperspektivet og evaluere effekter af psykosociale indsatser på bl.a. døgninstitutioner har Socialstyrelsen siden 2020 samarbejdet med Institut for Psykologi på Syddansk Universitet, om at udvikle en tilpasset version af det internationalt anerkendte værktøj Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ). SDQ bliver anvendt til screeninger og effektmålinger og er særligt egnet til udsatte børn i alderen 2-17 år. SDQ afdækker både børnenes udfordringer og ressourcer. I 2021 har Socialstyrelsen påbegyndt en stor SDQ-undersøgelse af børn og unge på tværs af landet for at skabe et grønlandsk normmateriale, som fremtidige SDQ-undersøgelser kan basere sig på.

Opdaterede beskrivelser af døgninstitutioner

Som et led i opbygningen af Socialstyrelsens hjemmeside (iass.gl), har Døgn- og Visitationsafdelingen opdateret alle beskrivelser af selvstyrejede døgninstitutioner. Beskrivelserne er udformet i dialog med forstanderne og søger at tydeliggøre tilbud, målgrupper og karakteristika mv. for hver enkelt døgninstitution. I samme ombæring er teksterne om kommunale og selvejende institutioner blevet opdateret. Her er det døgninstitutionernes eget ansvar at beskrive deres tilbud, målgrupper og karakteristika mere uddybende.

Centerorganisering i Sisimiut opgivet

Socialstyrelsen har i 2021 opgivet projektet med at centerorganisere en gruppe døgninstitutioner i Sisimiut. Blandt andet som konsekvens af lovgivningsmæssige, faglige og ansættelsesretlige barrierer, der står i vejen for at udfolde potentialet i centerorganiseringen fuldt ud. Socialstyrelsen arbejder videre med at styrke netværk, fællesskab og samarbejde mellem lokale institutioner inden for de eksisterende rammevilkår. Projektet i Sisimiut har haft den positive effekt, at institutionerne i højere grad har fået øjnene op for, hvordan de på forskellige planer kan supplere og støtte hinanden.

10-årig strategi for døgninstitutionerne for børn og unge

Naalakkersuisut planlægger at fremlægge på Inatsisartuts forårssamlingen 2022 en strategi, der skal sætte prioritering og retning på udviklingen af døgninstitutionsområdet. Socialstyrelsen har været tovholder på strategien, som omfatter 9 indsatsområder, der sigter mod at styrke de tværgående indsatser på og omkring døgninstitutionerne for børn og unge:

1. Forbedret opgaveløsning og koordination mellem de centrale aktører.

2. Sammenhæng mellem udbud og efterspørgsel.
3. Styrkede observations- og udredningsindsatser.
4. Rammer, procedurer og rutiner for skånsomme overgange.
5. Gennemsigtighed i takststrukturene.
6. Understøttelse af skoleparathed og skolegang.
7. Forebyggelse og håndtering af akutte anbringelser.
8. Nye organisations- og ledelsesstrukturer.
9. Uddannelse og specialisering.

Implementeringen forventes opstartet i 2022.